

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

โดยธรรมชาติมนุษย์มักมีพฤติกรรมตามแนวความคิดและความเชื่อในสิ่งที่ตนยึดถือหรือศรัทธา สังเกตได้จากผู้เลื่อมใสศรัทธาในแนวความคิด ลัทธิความเชื่อ หรือศาสนาใดย่อมมีพฤติกรรมอยู่ในกรอบแนวความคิด ลัทธิความเชื่อหรือกรอบคำสอนของศาสนานั้น ๆ

ฟวงทอง ป็องกัย (2540 : 3) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อกับพฤติกรรมของมนุษย์ว่า

“ความเชื่อเป็นพฤติกรรมภายในที่เป็นนามธรรมซึ่งบุคคลภายนอกไม่สามารถจะมองเห็นได้ เป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญต่อคน เพราะมันทำให้คนเหนือกว่าสัตว์ พฤติกรรมภายในของคนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมภายนอกที่แสดงออกมา มนุษย์จะแสดงพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอกตั้งแต่เกิดจนตาย”

จากคำกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับทัศนะของโรเคิช (Roceach : 1970 อ้างในประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2520 : 2) ว่า “ความเชื่อเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดบุคคลกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ถ้าได้รับการกระตุ้นอย่างเหมาะสม” เมื่อมนุษย์ส่วนมากมีความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็จะแสดงพฤติกรรมและปฏิบัติในสิ่งที่สอดคล้องกับสิ่งที่ตนเชื่อถือและศรัทธา อันเป็นสิ่งบ่งบอกถึงการยอมรับต่อสิ่งนั้นๆ จนเป็นผลให้เกิดการแสดงพฤติกรรมออกมา

ความศรัทธาในศาสนา เป็นความเชื่อหลักที่มุสลิมทุกคนมี แต่เนื่องจากในระยะแรกยังไม่มีการนำคำอธิบายทางศาสนาที่สามารถจัดแนวความเชื่อเดิมได้ จึงทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผีสาง นางไม้ ฤกษ์ยาม (พิทยา บุขรรัตน์ และสมปอง ยอดมณี, 2544 : 95) ความเชื่อในเรื่องวิญญาณ ท้องถิ่น¹ การปฏิบัติทางมายาศาสตร์² ยังปรากฏให้เห็นได้ในประเพณี และพฤติกรรมต่าง ๆ ของสังคม

¹ ความเชื่อในเรื่องเจ้าที่ที่ฝังสถิตอยู่ตามต้นไม้หรือสถานที่ต่าง ๆ

² วิชาที่ว่าด้วยลัทธิ เวทมนต์ คาถา และวิชาหม เบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ โสยขาว หมายถึงวิชาลึกลับใช้เวทมนต์ในทางที่ดี เช่น ทำเครื่องรางของขลังป้องกันภัยอันตราย และไสยดำหมายถึง วิชาลึกลับใช้เวทมนต์ในทางชั่วร้าย เช่น ทำเสน่ห์ยาแฝด ทำให้ผู้รักเลิกลกัน เป็นต้น

เมื่อกลุ่มชนในสังคมหันมานับถือศาสนาอิสลาม ความเชื่อและการปฏิบัติดั้งเดิมไม่ได้หมดไปเสียทีเดียว แต่ได้มีการผสมผสานกลมกลืนกับศาสนาใหม่ (อิสลาม) และได้มีการปฏิบัติจนถึงปัจจุบัน (สนิทร สมักรการ, 2539 : 65)

ความเชื่อนั้นมีการปลูกฝังต่อกันมาหลายชั่วอายุคน หากคนหนึ่งคนใดในสังคมไม่เจริญรอยตามในสิ่งที่สังคมได้ปฏิบัติกันมาผู้นั้นย่อมไม่เป็นที่ต้องการของสังคมดังที่สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ (2542 : 984) ได้กล่าวว่า

“ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านประเภทหนึ่ง ซึ่งมักมีอิทธิพลต่อแนวคิด และ พฤติกรรมของชาวบ้านกลุ่มนั้นอย่างลึกซึ้ง เพราะการสืบทอดความเชื่อมีการปลูกฝังสืบทอดกันมาหลายชั่วคน ผู้ให้การสืบทอดส่วนแต่ยึดถือปฏิบัติให้ประจักษ์ชัดเป็นต้นแบบอย่างกว้างขวางและมั่นคง และล้วนมีเจตนาที่จะปลูกฝังให้ผู้สืบสันดานเจริญรอยอย่างเคร่งครัด มักเป็นเงื่อนไขในการอยู่ร่วมกัน ผู้ปฏิบัติตามย่อมเป็นที่ยอมรับของคณาญาติและสังคม ส่วนผู้ฝ่าฝืนย่อมไม่เป็นที่ปรารถนา การปลูกฝังความเชื่อล้วนมีขึ้นนับแต่วินาทีแรกของผู้สืบทอดเริ่มเป็นสมาชิกใหม่ของสังคมนั้น ๆ การบ่มเพาะจึงเป็นการคัดแต่ง ไม้อ่อนให้ค่อยปรับเปลี่ยนตาม และเพิ่มพูนขึ้นจนกลายเป็นผู้สืบสันดานให้แก่คนรุ่นต่อ ๆ ไป”

จากความเชื่อที่เกิดขึ้นในสังคมทำให้เกิดประเพณีต่าง ๆ ตามความเชื่อเหล่านั้น ซึ่งสังคมที่มีความเชื่อแตกต่างกัน ก็ย่อมมีประเพณีที่แตกต่างกัน

คำว่าประเพณีตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พ.ศ. 2525 : 501) หมายถึง สิ่ง ที่นิยมถือประพฤติปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจารีตประเพณี และสมชาย ใจดี และยรรยง ศรีวิริยาภรณ์, 2534 : 6-7) ได้กล่าวว่า ประเพณี คือ ความประพฤติที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัติต่อกันมาจนเป็นแบบอย่างเดียวกัน เป็นระเบียบแบบแผนที่จะเห็นว่าถูกต้องหรือเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ และปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเกิด หรือหมั้น แต่งงาน ดาย เป็นต้น

ประเพณีเกิดจากสภาพสังคม ธรรมชาติ ทัศนคติ เอกลักษณะ ค่านิยม และความเชื่อของคนในสังคมต่อสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยไม่ทราบสาเหตุต่างๆ ฉะนั้นเมื่อเวลาเกิดภัยพิบัติขึ้น มนุษย์จึงต้องอ่อนวอนร้องขอในสิ่งที่ตนคิดว่าช่วยได้ เมื่อภัยพิบัตินั้นผ่านไป มนุษย์ก็แสดงความรู้คุณต่อสิ่งนั้นๆ ด้วยการประกอบพิธีบูชา หรือการทำบุญ เพื่อเป็นสิริมงคล ตามความเชื่อความรู้ของคนที่มียู่ เมื่อความประพฤตินั้นคนในสังคมส่วนรวมถือ

ปฏิบัติกันเป็นธรรมเนียมหรือเป็นระเบียบแบบแผน และปฏิบัติต่อกันมา การปฏิบัติดังกล่าวจึงกลายเป็นประเพณีของสังคมนั้น (สมปราชญ์ อัมมะพันธ์, 2536 :18)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีประชากรส่วนหนึ่งนับถืออิสลาม การเข้ามาของอิสลามในจังหวัดนี้มาจากหลายกลุ่มหลายเชื้อชาติ ส่วนหนึ่งได้มาจากแนวซอฮะฮ์ ซึ่งมาจากมุสลิมชาวเปอร์เซียที่นำมาเผยแพร่ในดินแดนแห่งนี้ อีกส่วนหนึ่งมาจากแนวสุนนะฮ์ (ซุนนีย์) ที่นำมาถ่ายทอดโดยมุสลิมเชื้อสายอาหรับ ซึ่งถ่ายทอดผ่านทางกลุ่มเชื้อสายมลายูที่อาศัยอยู่ในดินแดนตอนใต้ของประเทศไทย (นิรันดร์ ชันชวิธิ, 2543 : 3)

การเข้ามาของอิสลามในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมอิสลามกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเดิมที่มีอยู่ (นิรันดร์ ชันชวิธิ, 2543 : 3) จึงทำให้เกิดประเพณีต่างๆ มากมาย เช่น ประเพณีการทำบุญ ซึ่งถือเป็นประเพณีหนึ่งที่ชาวมุสลิมในจังหวัดนี้ปฏิบัติกันเป็นประจำ การปฏิบัติดังกล่าวบางส่วนตั้งอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง บางส่วนอยู่บนพื้นฐานของความไม่ถูกต้อง บางส่วนเป็นซิริก (การตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์) เช่น การทำบุญ โกงนมไฟ เมื่อทารกคลอดมาได้ 7 วัน การทำบุญ 3 วัน 7 วัน 10 วัน เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว การทำบุญเพื่อส่งดวงวิญญาณ หรือที่เรียกว่า ฟิริส่งรุฮ์ (حرف) จะจัดขึ้นในวันที่ 40 นับจากวันตายโดยมีความเชื่อว่าดวงวิญญาณของผู้ตายยังวนเวียนอยู่ที่บ้าน จึงจัดทำฟิริส่งดวงวิญญาณ การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ โดยมีความเชื่อว่าจะได้รับความสิริมงคลกับบ้านและผู้ที่อยู่อาศัย และการทำบุญเมื่อมีสิ่งเข้ามาทำรังอาศัยอยู่ในบ้าน โดยมีความเชื่อว่าจะมีลาภมาประสบ เป็นต้น ซึ่งความเชื่อและการปฏิบัติเหล่านี้บางส่วนรับอิทธิพลมาจากศาสนาพุทธ พราหมณ์และฮินดู

ประเพณีการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ผู้วิจัยประสงค์จะศึกษานี้เป็นประเพณีการทำบุญที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ โดยผู้วิจัยได้แบ่งประเพณีการทำบุญออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. การทำบุญเพื่อคนที่เสียชีวิตอยู่ โดยใช้ช่วงอายุของคนเข้ามาเกี่ยวข้อง เริ่มตั้งแต่แรกเกิด จนกระทั่งเสียชีวิต
2. การทำบุญเพื่อผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว เช่นการทำบุญ 3 วัน 7 วัน 10 วัน 40 วัน 100 วัน
3. การทำบุญในโอกาสต่าง ๆ เช่น การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ การทำบุญเมื่อมีสิ่งมาอาศัยอยู่ในบ้าน เป็นต้น

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นล้วนแล้วเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยมีความเห็นว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาเรื่องดังกล่าว เพื่อให้รู้ถึง

ความเชื่อและประเพณีในการทำบุญที่ถูกต้องในอิสลาม และรู้ถึงความเชื่อและประเพณีในการทำบุญที่ปฏิบัติโดยชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กอปรกับเรื่องดังกล่าวยังไม่มีผู้ใดที่ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลอย่างจริงจัง จะเป็นประโยชน์และข้อมูลสำหรับอนุชนรุ่นหลัง และผู้ที่สนใจได้ทำการศึกษาค้นคว้าต่อไป

อัลกุรอาน¹ อัลหะดีษ² เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. อัลกุรอาน

จากการศึกษาคัมภีร์อัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อหรือความศรัทธา และประเพณีในการทำบุญ พบว่าในคัมภีร์อัลกุรอาน อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสถึงเรื่องความเชื่อความศรัทธาไว้เป็นหลักสำคัญและละเอียดอ่อนยิ่ง คัมภีร์อัลกุรอานยังได้ยืนยันถึงการศรัทธาในอิสลามว่าเป็นรากฐานสำคัญของการประพฤติปฏิบัติและความดีงามทั้งมวล อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานมากมายหลายอายะฮ์ อาจกล่าวได้ว่าเกือบทุกสุเราะฮ์ถึงบรรดาผู้ศรัทธาควบคู่ไปกับการปฏิบัติคุณงามความดี (อะมัลซอลิฮ) ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นว่า อัลลอฮ์ ﷻ ให้ความสำคัญกับการศรัทธาพร้อมทั้งการประพฤติปฏิบัติ กล่าวคือเมื่อคนหนึ่งคนใดศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพียงอย่างเดียว แต่การปฏิบัติของเขาสวนทางกับสิ่งที่เขาศรัทธาโดยการที่เขาปฏิบัติไม่ดี การงานของเขาก็ไม่ถูกตอบรับ และหากคนใดไม่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ แต่เขาปฏิบัติคุณงามความดีการงานต่างๆ ของเขาก็ย่อมไร้ผลไม่เป็นที่ยอมรับของอัลลอฮ์ ﷻ ดังปรากฏในโองการต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ความเชื่อความศรัทธาเป็นรากฐานของอิสลามและพฤติกรรมที่ดีงามทั้งมวล

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

¹ อัลกุรอาน คือคำดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ถูกส่งมายังท่านเราะสูล ﷺ โดยผ่านมลาอิกะฮ์ญิบริล (ทูตสวรรค์องค์หนึ่งที่ทำหน้าที่นำวะฮยูจากอัลลอฮ์ ﷻ มายังท่านเราะสูล ถูกสร้างมาจากครีมนมนุษย์ไม่สามารถมองเห็น ทำหน้าที่คอยรับใช้อัลลอฮ์ ﷻ ในกิจการทุกอย่างที่พระองค์ทรงมอบให้) (ฮามีดะห์ มะฮะฮะรอะมา, 2547 : 5) ถูกถ่ายทอดด้วยผู้คนจำนวนมาก (ตะวาคุร) มีเอกลักษณ์ที่ไม่มีใครสามารถเลียนแบบได้ และอัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้ดูแลรักษาให้ปลอดภัยจากการบิดเบือน (ฮับศุลละฮะ หนุ่มสุซ, 2543 : 17) เมื่ออ่านแล้วจะได้รับผลบุญจากอัลลอฮ์ 10 ความดี หรือมากกว่าจนถึง 700 ความดี ต่อหนึ่งตัวอักษร

² อัลหะดีษ หมายถึง สิ่งที่พาดพิงถึงท่านเราะสูล ﷺ ในทุก ๆ ด้าน เช่น คำพูด การกระทำ การยอมรับ คุณลักษณะ ทั้งในด้านสรีระตลอดจนถึงชีวประวัติของท่าน ทั้งก่อนและหลังจากการได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนบี

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ (سورة الحجرات بعض من الآية : 15)

ความว่า “แท้จริงศรัทธาชนที่แท้จริงนั้น คือบรรดาผู้ศรัทธาต่ออัลลอฮ์และเราะสูลของพระองค์ แล้วพวกเขาไม่สงสัยเคลือบแคลงใจ แต่พวกเขาได้เสียสละต่อผู้คืนรรณด้วยทรัพย์สินสมบัติของพวกเขา และชีวิตของพวกเขาไปในหนทางของอัลลอฮ์...” (ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 15 สุเราะฮ์อัลหุญรอต)

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا﴾ (سورة الكهف الآية : 30)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ศรัทธาและกระทำความดีทั้งหลาย เราจะไม่ให้การตอบแทนของผู้กระทำความดีสูญหายอย่างแน่นอน” (สุเราะฮ์อัลกะฮฟฺ อายะฮ์ที่ 30)

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ﴾ (سورة فصلت الآية : 8)

ความว่า “แท้จริง บรรดาผู้ศรัทธาและกระทำความดีทั้งหลาย สำหรับพวกเขานั้นจะได้รับรางวัลอย่างมิขาดสาย” (สุเราะฮ์ฟุศลีค อายะฮ์ที่ 8)

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الآخِرَةِ مِنَ الْخَسِرِينَ﴾ (سورة المائدة بعض من الآية : 5)

ความว่า “...และผู้ใดปฏิเสธการศรัทธาแน่นอนงานของเขาก็ไร้ผลขณะเดียวกันในวันอาคิเราะฮ์พวกเขาจะอยู่ในหมู่ผู้ที่ขาดทุน” (ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 5 สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์)

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿أُولَئِكَ لَمْ يَؤْمِنُوا فَأَحْبَطَ اللَّهُ أَعْمَلَهُمْ ۗ وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿١٩﴾﴾ (سورة الاحزاب

بعض من الآية : 19)

ความว่า “...ชนเหล่านั้นพวกเขามิได้ศรัทธาอัลลอฮฺจึงทรงให้การทำงานของพวกเขาไม่บังเกิดผล และนั่นเป็นเรื่องง่ายดายแก่พระองค์” (ส่วนหนึ่งจากอายะฮฺที่ 19 สุเราะฮฺอัลอะหฺซาบ)

1.2 อัลกุรอาน อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกล่าวไว้ในเรื่องของการทำงานไว้กว้าง ๆ ว่า ให้บ่าวของพระองค์ทำงานด้วยการเชื่อศรัทธาต่อพระองค์ และแจกจ่ายไปให้กับบุคคลที่มีความประสงค์และไม่มี ความประสงค์ ทั้งนี้เพื่อให้บ่าวของพระองค์ได้ใกล้ชิดกับพระองค์

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَالْبُدْنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِّنْ شَعْتِيرِ اللَّهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ ۖ فَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافٍ ۗ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِعُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ ۚ كَذَٰلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ

تَشْكُرُونَ ﴿٣٦﴾﴾ (سورة الحج الآية : 36)

ความว่า “และอูฐที่อ้วนที่เราได้กำหนดมันให้มีขึ้นสำหรับพวกเจ้า คือเป็นส่วนหนึ่งจากบรรดาเครื่องหมายของอัลลอฮฺ เพราะในตัวมันของดีสำหรับพวกเจ้า ดังนั้นพวกเจ้าจงกล่าวพระนามของอัลลอฮฺ (เมื่อเวลาเชือด) ขณะที่มันยืนฉะนั้นเมื่อมันล้มลงนอนตะแคงแล้วพวกท่านก็จงบริโภคมัน และจงแจกจ่ายเป็นอาหารแก่คนที่ไม่เอ่ยขอ และคนที่เอ่ยขอ เช่นนั้นแหละเราได้ทำให้มันยอมจำนนแก่พวกเจ้า เพื่อพวกเจ้าจักได้ขอบคุณอัลลอฮฺ” (สุเราะฮฺอัลฮัจญ์ อายะฮฺที่ 36)

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ﴿١﴾ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ﴿٢﴾﴾ (سورة الكوثر الآية : 1-2)

ความว่า “แท้จริงเราได้ประทานอัลเกาะซัรแก่เจ้าแล้ว ดังนั้นเจ้าจงละหมาดเพื่อพระเจ้าของเจ้าและจงเชือดสัตว์พลี (การเชือดกุรบาน) (สุเราะฮ์อัลเกาะซัร อายะฮ์ที่ 1-2)

2. อัลหะดีษ

จากการศึกษาอัลหะดีษที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อความศรัทธา และประเพณีในการทำบุญ พบว่ามีอัลหะดีษจำนวนมากที่กล่าวถึงหลักความเชื่อและความศรัทธาซึ่งสนับสนุนหลักการและแนวคิดที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน และยังได้อธิบายขยายความบางโองการอัลกุรอานให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น หนังสือหรือตำราหะดีษที่แพร่หลายส่วนมากได้รวบรวมหะดีษที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อความศรัทธาไว้เป็นบทหนึ่งเลย หรือที่เรียกว่า “กิตาบ” หรือ “บาบ” ไว้โดยเฉพาะ เช่น สอเหียะห์บุคอรี๊ย สอเหียะห์มุสลิม สุนันอัคริมชี้ย สุนันนะสาอีย์ หนังสือเหล่านี้ได้รวบรวมไว้เป็นบทหนึ่ง โดยตั้งชื่อว่า “กิตาบุลอีมาน”

หะดีษที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อความศรัทธามีได้จำกัดอยู่ในบทที่เกี่ยวกับความศรัทธาเท่านั้น แต่ทว่ายังปรากฏอยู่ในบทอื่นๆ ด้วยเกือบทุกบท เช่น ในสอเหียะห์บุคอรี๊ย ปรากฏอยู่ในกิตาบูกศอลาฮ์ (บทที่ว่าด้วยเรื่องการละหมาด) กิตาบุลฮัจญ์ (บทที่ว่าด้วยการทำฮัจญ์) ในสุนันนะสาอีย์ ปรากฏในกิตาบุลญะนาอิช (บทที่ว่าด้วยการทำศพ) กิตาบุลฟิตัน (บทที่ว่าด้วยวิกฤตการณ์) เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากว่าหะดีษที่เกี่ยวกับความเชื่อความศรัทธามักพุดถึงเรื่องอื่นควบคู่ไปด้วยเสมอ เช่น การละหมาด การถือศีลอด การทำฮัจญ์ เป็นต้น

การที่มีหะดีษที่เกี่ยวกับความเชื่อความศรัทธาปรากฏอยู่ทั่วไปไม่จำกัดอยู่เฉพาะใน “กิตาบุลอีมาน” ก็ดี หรือการที่หะดีษกล่าวถึงเรื่องอีมานควบคู่ไปกับเรื่องอื่นในหะดีษบทเดียวกันก็ดี ย่อมแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความศรัทธาและพฤติกรรมในทุก ๆ ด้านของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการประกอบคุณงามความดีจำเป็นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธา ดังปรากฏในหะดีษของท่านเราะซูล ﷺ¹ มากมาย ดังต่อไปนี้

¹ เราะซูล หมายถึงบุคคลที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงโปรดปรานคัดเลือกให้มีหน้าที่เผยแผ่ศาสนาให้แก่ประชาชาติทั้งปวงได้รู้ทั่วกัน และทรงได้ประทานบทบัญญัติของพระองค์ลงมาให้ ส่วนนบีนั้นคือผู้ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงแต่งตั้งให้เป็นผู้เผยแผ่ศาสนาเช่นกัน แต่จะที่ใช้บทบัญญัติของศาสดาลงคึก่อนหน้าจากเขาในการเรียกร้องเชิญชวนไปสู่อัลลอฮ์ ตำแหน่งเราะซูลสูงกว่าตำแหน่งนบีเพราะเราะซูลทุกคนเป็นนบีมาก่อน และนบีทุกคนหาใช่จะเป็นเราะซูลกันทุกคน นบีทั้งหมดมีจำนวนมากมายกเว้นเราะซูลมีจำนวนน้อยกว่า และปรากฏชื่อในอัลกุรอานทั้งหมด 25 ท่าน เราะซูลท่านแรกคืออาดัม และท่านสุดท้ายคือศาสดามุฮัมมัด ﷺ

2.1. ความเชื่อความศรัทธาเป็นรากฐานของอิสลามและพฤติกรรมที่ดีงามทั้งปวงของ มนุษย์ ท่านเราะฮูล ﷺ กล่าวว่า

((بني الإسلام على خمس شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمدا عبده ورسوله وإقام الصلاة وإيتاء الزكاة وحج البيت وصوم رمضان))¹

ความว่า “อิสลามถูกก่อตั้งอยู่บนพื้นฐานห้าประการ คือ (1) การปฏิญาณตนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์ และแท้จริงมุฮัมมัดเป็นบ่าวและเป็นเราะฮูล (ศาสนทูต) ของพระองค์ และ (2) ดำรงไว้ซึ่งการละหมาด และ (3) การบริจาคซะกาต และ (4) การประกอบพิธีฮัจญ์ ณ. บัยตุลลอฮ์ และ (5) การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน”

ท่านเราะฮูล ﷺ กล่าวว่า :

((عجبت لأمر المؤمنين إن أمره كله خير إن أصابه ما يحب حمد الله وكان له خير وإن أصابه ما يكره فصير كان له خير وليس كل أحد أمره كله له خير إلا المؤمن))²

ความว่า “ฉันรู้สึกประทับใจอย่างยิ่งต่อกรณีของผู้ศรัทธาที่การงานทั้งหมดของเขา ล้วนเป็นความดี (กล่าวคือ) ถ้าหากมีสิ่งที่เขาปรารถนามาประสบกับเขา เขาก็สรรเสริญ อัลลอฮ์และความดีก็เป็นของเขา และถ้าหากมีสิ่งที่เขาไม่ปรารถนามาประสบกับเขา เขาก็อดทนความดีก็เป็นของเขาและใช่ว่าการงานทั้งหมดของทุกคนจะเป็นความดีสำหรับเขา นอกจากผู้ศรัทธา”

ท่านเราะฮูล ﷺ กล่าวว่า

((...ولا يدخل النار من كان في قلبه مثقال حردل من إيمان الحديث))³

ความว่า “...และจะไม่ได้เข้านรกสำหรับผู้ที่หัวใจของเขามีความศรัทธาเพียงเท่า เม็ดดีผักกาด”

¹ หะดีษบันทึกโดยal-Bukhary, 1987 หะดีษหมายเลข 1271 ; และMuslim, 1972 หะดีษหมายเลข 4803

² หะดีษบันทึกโดยMuslim, 1972 หะดีษหมายเลข 5318 ; Ahmad, 1980 หะดีษหมายเลข 22804 และal-Darimi หมายเลข 2658 (สำนวนที่อ้าง เป็นของAhmad)

³ ส่วนหนึ่งของหะดีษที่บันทึกโดยAbudawud, 1986 หะดีษหมายเลข 3568 ; al-Tirmizi, 1983 หะดีษหมายเลข 1921 และAhmad, 1980 หะดีษหมายเลข 3718 (สำนวนที่อ้างเป็นของAbudawud)

ท่านเราะสูล ﷺ ได้กล่าวตอบคำถามของท่านหญิงอาอีชะฮ์เกี่ยวกับคุณงามความดีของอิบนุ ญุดอาน ซึ่งเป็นผู้ไร้ศรัทธาในยุคญาฮีลียะฮ์ว่า

¹((... لا ينفعه إنه لم يقل يوما رب اغفر لي خطيئتي يوم الدين))

ความว่า “...(การกระทำดังกล่าวนั้น (คือการติดต่อสัมพันธ์เครือญาติและให้อาหารแก่คนขัดสนในยุคก่อนอิสลาม (ญาฮีลียะฮ์)) จะไม่ยังประโยชน์อันใดแก่เขา (อิบนุ ญุดอาน) ทั้งสิ้น แท้จริงเขาไม่เคยกล่าวในวันใดเลยว่า โอ้พระผู้ทรงอภิบาลของข้าพระองค์ โปรดอภัยในความผิดแก่ข้าพระองค์ในวันแห่งการตอบแทนด้วยเถิด”

2.2 การทำบุญ ท่านเราะสูล ﷺ ได้กล่าวไว้กว้าง ๆ เกี่ยวกับการทำบุญ เช่น

- การทำบุญเมื่อมีทารกคลอดออกมาเพื่อแสดงการขอบคุณในความโปรดปรานของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ทรงประทานบุตรให้ ท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า

²((الغلام مرثن بعقيقته يذبح عنه يوم السابع ويسمى ويحلق رأسه))

ความว่า “เด็กนั้นถูกผูกพันไว้ด้วยอะกิเกาะฮ์ของตนมันจะถูกเชือดแก่เขาในวันที่เจ็ด และจะได้รับการตั้งชื่อและโกนผม”

- การทำบุญเนื่องในวันแต่งงาน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่างานวะลีมะฮ์ โดยท่านเราะสูล ﷺ ส่งเสริมให้กระทำขึ้น ถึงแม้ว่าจะเป็นการเล่นอาหารด้วยกับแพะเพียงตัวเดียวก็ตาม ท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า

³((أو لم ولو بشاة))

ความว่า “จงจัดงานวะลีมะฮ์ แม้จะเป็นเพียงแกะตัวเดียวก็ตาม”

¹ เป็นส่วนหนึ่งของหะดีษที่บันทึกโดยMuslim. 1972 หะดีษหมายเลข 315

² หะดีษบันทึกโดยal-Tirmizi, 1983 หะดีษหมายเลข 1442 (al-Tirmizi กล่าวว่า หะดีษนี้เป็นหะดีษหะสันศอหียะห์)

³ ส่วนหนึ่งจากหะดีษบันทึกโดยal-Bukhary, 1987 หะดีษหมายเลข 1907, 1908, 3497, 3644, 3684, 3756, 4758, 4769, 5618, 5907 ; Muslim, 1972 หะดีษหมายเลข 2556, 2557, 2558 ; Abudawud, 1986 หะดีษหมายเลข 1804 ; al-Tirmizi, 1983 หะดีษหมายเลข 1014, 1856 ; al-Nasa'i, 1964 หะดีษหมายเลข 3294, 3319, 3320, 3321, 3335 ; Ibn Majah, 1975 หะดีษหมายเลข 1897 ; Ahmad, 1980 หะดีษหมายเลข 12224, 12508, 12649, 12891, 13360 ; Malik, 1988 หะดีษหมายเลข 999 และal-Darimi หะดีษหมายเลข 1975, 6107 (สำนวนที่อ้างเป็นของal-Bukhary)

- การทำบุญด้วยการเลี้ยงอาหารทั่วไป โดยท่านเราะฮูล ﷺ ได้สนับสนุนให้กระทำ ดังที่ท่านกล่าวว่า

﴿أَفْشُوا السَّلَامَ وَاطْعَمُوا الطَّعَامَ وَصَلُوا الْأَرْحَامَ...﴾¹

ความว่า “พวกท่านจงแพร่สลาม จงเลี้ยงอาหาร และจงติดต่อสัมพันธ์เครือญาติ...”

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 เอกสาร

3.1.1 พระยาอนูมานราชชน (2505) ได้เขียนหนังสือเรื่องประเพณีเนื่องในการเกิดและประเพณีเนื่องในการตาย ได้กล่าวถึงประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของชาวพุทธศาสนา เช่น การตั้งครุฑ เมื่อคลอดบุตร การอยู่ไฟ ความเชื่อเรื่องเกี่ยวกับเด็กในเรื่องแม่ซื้อ ทำขวัญและทำบุญ โคนผมไฟ การเผาศพ เป็นต้น ประเพณีต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น บางส่วนคล้ายคลึงกับการปฏิบัติของชาวมุสลิมทั้ง ๆ ที่ศาสนาอิสลามนั้นไม่ปรากฏอยู่ในหลักคำสอน

3.1.2 ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2540) ได้เขียนหนังสือเรื่องสมบัติไทยมุสลิมภาคใต้ การศึกษาคติชาวบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ได้กล่าวเกี่ยวกับประเพณีต่าง ๆ ของชาวมุสลิม บางอย่างเป็นไปตามหลักการศาสนา และบางอย่างอาจได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์หรือศาสนาพุทธ ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ ยังยึดถือปฏิบัติสืบเป็นประเพณี ประเพณีของชาวไทยมุสลิมภาคใต้ที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมีดังนี้

1. ประเพณีการเกิด

เมื่อเด็กคลอดออกมาจะมีการทำพิธีทางศาสนา เช่น การบังหรืออาซานที่หูขวา และการอิกอมะฮ์ที่หูซ้าย การทำบุญ โคนผมไฟหรือที่เรียกว่าอะกีเกาะฮ์และการตั้งชื่อให้เด็กในวัน โคนผมไฟ

¹ หะดีษบันทึกโดยMuslim, 1972 igitabที่ บาบที่ 93 หะดีษหมายเลข , al-Tirmizi, 1983 igitabที่ บาบที่ 45 หะดีษหมายเลข , บาบที่ 56 หะดีษหมายเลข Ibn Majah, 1975 igitabที่ บาบที่ 9 หะดีษหมายเลข, Ahmad, 1988 หะดีษหมายเลข

2. การทำบุญเนื่องในพิธีเข้าสู่วัน

เกี่ยวกับพิธีเข้าสู่วัน บางรายมีการจัดงาน โดยมีขบวนแห่ใหญ่โต และเชิญแขกมากินเหนียว (มาแกปูโล๊ะ) โดยการออกบัตรเชิญหรือกล่าวด้วยวาจา มีการลั่นวัวลั่นควาย แฉมมีมหรสพ เช่น มะโย่ง ลีเกตุดู แยกที่มาจากจะให้เงินเจ้าภาพคนละ 5-20 บาท แต่บางรายก็ทำเป็นพิธี

3. การทำบุญเนื่องในวันแต่งงาน

จะจัดขึ้นเมื่อมีคู่บ่าวสาวแต่งงาน และเชิญแขกมากินเหนียวหรือมาแกปูโล๊ะ

4. และการทำบุญเนื่องในโอกาสต่างๆ หรือพิธีมาแกปูโล๊ะ

ในอดีต ประเพณีมาแกปูโล๊ะจะหมายถึง การกินเลี้ยงในพิธีแต่งงาน และพิธีเข้าสู่วันเท่านั้น เพราะทั้งสองงานเป็นงานใหญ่มาก ปัจจุบันมาแกปูโล๊ะมีความหมายกว้างออกไปถึงงานทำบุญในโอกาสต่างๆ เช่น การทำบุญเมื่อส่งบุตรไปศึกษาต่อ การทำบุญเนื่องในวันรายขอ เป็นต้น

3.1.3 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2533) ได้เขียนเอกสารประกอบการสอนชุดวิชาความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย ได้กล่าวถึงความเชื่อ และศาสนาที่มีอยู่ในสังคมไทย ความเชื่อและประเพณีในวิถีชีวิตชุมชน ความเชื่อ พิธีกรรมของชาวเขาในประเทศไทย โสยศาสตร์ในสังคมไทย การให้ความสำคัญกับฤกษ์ยาม โหราศาสตร์ และความเชื่อ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นต้น

3.1.4 เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2535) ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมอิสลาม ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ ที่ปรากฏในสังคมมุสลิมในประเทศไทย ซึ่งวัฒนธรรมและประเพณีบางอย่างตั้งอยู่บนพื้นฐานของศาสนา และบางอย่างได้นำเอามาจากศาสนาอื่นๆ เช่น ศาสนาพุทธ และพราหมณ์ เป็นการเลียนแบบทางวัฒนธรรมซึ่งในอิสลามถือว่าการเลียนแบบในสิ่งที่ขัดต่อหลักการของศาสนานั้นจะปฏิบัติมิได้เป็นอันขาด จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะละทิ้งประเพณีต่างๆ ที่ขัดกับหลักการของศาสนาอิสลาม ถึงแม้ว่ามันจะเป็นการสวามิภักดิ์ของสังคมก็ตาม

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2.1. ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ และคณะ. (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่องประเพณีที่ช่วยส่งเสริมการผสมผสานทางสังคมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ได้กล่าวถึงประเพณีการทำบุญของชาวมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือปัตตานี ยะลา นราธิวาส บางส่วนตั้งอยู่บนพื้นฐานของ

ศาสนาอิสลาม และบางส่วนได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์และพุทธ อันเนื่องมาจากก่อนที่อิสลาม จะเข้ามาในดินแดนส่วนนี้ บุคคลที่อาศัยอยู่ในที่นี้นับถือศาสนาพราหมณ์และพุทธ เมื่ออิสลามเข้ามา เผยแพร่ผู้คนที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม ความเชื่อพฤติกรรมดั้งเดิมบางส่วนยังคงไม่หมดไป แต่มีการผสมผสานระหว่างศาสนาเดิมกับศาสนาอิสลาม เช่น การทำบุญ 3 วัน 7 วัน 10 วัน 40 วัน 100 วัน ให้กับผู้ตาย การเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์โดยการตรวจดวงชะตา การถือฤกษ์ยามเพื่อใช้ในการปฏิบัติ ต่าง ๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นพฤติกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์และพุทธ

3.2.2 นิรันดร ชันรวิธิ (2542) ได้ศึกษาความเชื่อ และการปฏิบัติทางศาสนาของชาวมุสลิมใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะแนวความเชื่อและการ ปฏิบัติทางศาสนาของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาใน 6 ประเด็น ได้แก่ ทรศนะต่อหลัก ปฏิบัติตามแบบอย่างของศาสดา (ซุนนะฮฺ) ทรศนะและวิธีปฏิบัติต่อผู้นำ (ฎออะฮฺ) วิธีขอพร (ดูอาฮฺ) พิธีศพ (ญะนาซะฮฺ) โอวาทก่อนการละหมาดวันศุกร์ (กฏูบะฮฺ) การฉลองวันคล้ายวันประสูติของศาสดา (เมาลิด) กลุ่มที่ศึกษามีสี่กลุ่มประกอบด้วย กลุ่มแนวจุฬาราชมนตรี กลุ่มแนวก๊ิแซฮฺญะฮาทอง กลุ่มแนว คะฮฺวะฮฺ กลุ่มแนวครุฟอว์ด โลก ใช้วิธีการศึกษาโดยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ และสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม

จากการศึกษาพบว่าประชากรที่ศึกษาทุกกลุ่มมีความศรัทธาร่วมกันในหลักคำสอนของ ศาสนาและแหล่งที่มาของคำสอนจากคัมภีร์ทางศาสนา คือ อัลกุรอาน และซุนนะฮฺ รวมทั้งหลัก นิติศาสตร์อิสลาม ความแตกต่างที่ปรากฏอยู่เป็นข้อปฏิบัติปลีกย่อย ซึ่งแต่ละกลุ่มได้รับอิทธิพลจากผู้นำ ทางศาสนา การยึดมั่นในผู้นำทางศาสนา และการยอมรับวัฒนธรรมท้องถิ่น น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญ ทำ ให้การตีความศาสนาโดยผู้นำ วัฒนธรรมท้องถิ่นมาประกอบ และถ่ายทอดสืบต่อกันมาโดยผ่านผู้นำ ทางศาสนาจนเกิดกลุ่มความเชื่อที่มีลักษณะเด่นจำเพาะต่าง ๆ และดำรงอยู่ร่วมกันเป็นพหุสังคมใน จังหวัดอยุธยา

3.2.3 ศรีสมภพ จิตรภิมย์ศรี (2545 : 138) ได้รวบรวมเกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรมและประเพณี ในชุมชนทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี สรุปได้ว่า ลักษณะการประกอบอาชีพของชาวบ้าน นำไปสู่ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และนำไปสู่รูปแบบของการเกิดพิธีกรรมต่างๆ ขึ้น เช่น พิธีไหว้เจ้าที่ใน สวนผลไม้ หรือมีพิธีกรรมอย่างอื่น เช่น การไหว้เจ้าที่นา แม่โพสพหรือการทำขวัญ เป็นพิธีกรรมที่ แสดงออกถึงความเคารพในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในผืนนา โดยเมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จก็นำไปแจกญาติผู้ใหญ่แล้ว

นำข่าวมาหุ้รวมกันเพื่อนำไปทำบุญ ในทางศาสนาอิสลามจะนำข่าวมารวมกันที่มีสยิดและหุงข้าวรวมกันเรียกว่า “การทำบุญองค์อัลลอฮ์”

วัตถุประสงค์

ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาความเชื่อและประเพณีในการทำบุญตามหลักการของอิสลาม
2. ศึกษาความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อและประเพณีในการทำบุญตามหลักคำสอนแห่งคัมภีร์อัลกุรอาน สุนนะฮ์ของท่านเราะสูล ﷺ และทัศนะของปวงปราชญ์มุสลิมที่มอตะบะรีน (เป็นที่ยอมรับ) ตลอดจนพฤติกรรมกรรมการทำบุญที่เป็นผลมาจากความเชื่อของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์จากการศึกษาดังนี้

1. ได้ทราบถึงความเชื่อและประเพณีในการทำบุญที่ถูกต้องในอิสลาม
2. ได้ทราบถึงความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

3. ได้นำเสนอข้อมูลและหลักการที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเชื่อและประเพณีในการทำบุญที่ถูกต้องแก่ชาวมุสลิม และผู้สนใจทั่วไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ คือ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ทั้งคัมภีร์อัลกุรอาน อัลหะดีษ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทั่วไป และความศรัทธาในอิสลาม อันได้แก่ ความหมายของการศรัทธา องค์ประกอบของการศรัทธา ความสำคัญของการศรัทธา ความประเสริฐของความศรัทธา ความศรัทธาของชาวอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ ความศรัทธาของกลุ่มฟิร็อก และอันตรายของความศรัทธาที่ขัดแย้งกับอิสลาม
2. ศึกษาหลักการปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเพณีในการทำบุญ โดยครอบคลุมด้านต่าง ๆ อันได้แก่ เงื่อนไขในการปฏิบัติตามประเพณี เงื่อนไขของการทำบุญที่ถูกตอบรับจากอัลลอฮ์ และการทำบุญชนิดต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา

การวิจัยเชิงปริมาณ

เป็นการวิจัยภาคสนาม ผู้วิจัยจะทำการศึกษาวิจัยถึงความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้วางขอบเขตไว้ ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้รู้ ผู้อาวุโส ชาวบ้านที่เป็นสัปบุรุษประจำมัสยิดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยจะใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ 400 คน จากจำนวนประชากรมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้งหมดประมาณ 35,025 คน ซึ่งแบ่งออกเป็นเพศชาย 16,889 คน เพศหญิง 18,136 คน (ส่ามะโนประชากรและเคหะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2543, 2544 : 40)

3. ตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ตัวอย่างเช่น ตัวแปรอิสระ อายุ เพศ การศึกษา และตัวแปรตาม การทำบุญเมาลิด การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น

3. การอ้างอิงตัวบทอัลกุรอาน ผู้วิจัยอ้างอิงสุเราะฮ์ และอายะฮ์ไว้ด้านหลังของตัวบทและความหมาย ส่วนในกรณีอ้างอิงเฉพาะความหมาย ผู้วิจัยอ้างอิงสุเราะฮ์ และอายะฮ์ไว้ในเชิงอรรถ
4. การอ้างอิงตัวบทหะดีษ ผู้วิจัยอ้างอิงแหล่งที่มาของทุกตัวบทหะดีษในเชิงอรรถ และหะดีษใดที่มีแหล่งที่มาหลายแหล่ง ผู้วิจัยจะระบุเจ้าของสำนวนที่อ้างกำกับไว้ เช่น สำนวนที่อ้างเป็นของมุสลิม เป็นต้น หากไม่ระบุสำนวนที่อ้างหมายความว่าทุกแหล่งที่มาใช้สำนวนเดียวกัน
5. การแนะนำบุคคล และสถานที่ ผู้วิจัยแนะนำเฉพาะที่เป็นที่รู้จัก

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ ดังนี้

1. อ่านว่า “สุบฮานะฮฺวะตะอาลา” เป็นคำสรรเสริญต่อเอกองค์อัลลอฮ์ แปลว่า อัลลอฮ์ผู้ทรงมหابริสุทธิ
2. อ่านว่า “คีอ์ลัดลิตอฮฺวะดัยฮฺวะสัลลัม” เป็นคำสรรเสริญและดูอาฮฺแด่ท่านนบีมุฮัมมัด แปลว่า ขออัลลอฮ์ ทรงศุติและให้ความสันติแก่ท่าน
3. อ่านว่า “เราะฎียัลลอฮฺอันฮฺ” เป็นคำขอคูอาฮฺแด่เศาะหาบะฮฺ แปลว่า ขอให้อัลลอฮ์ ทรงพอพระทัยต่อท่าน
4. วงเล็บปีกกาจะใช้สำหรับอายะฮ์อัลกุรอาน
5. (()) วงเล็บคู่จะใช้สำหรับตัวบทอัลหะดีษ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความเชื่อ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจ ความคาดหวัง หรือสมมติฐานที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจของบุคคล ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่มีเหตุผลหรือไม่มี และอาจจะต้องอยู่บนพื้นฐานทางศาสนาหรือไม่

ก็ตาม แต่ทำให้บุคคลนั้นมีกรอบของความคิดเห็น หรือพฤติกรรมที่แสดงออกโน้มเอียงไปตามนั้น โดยเชื่อว่าหากได้ทำบุญแล้วจะได้รับในสิ่งที่ต้องการ

ประเพณีในการทำบุญ หมายถึง การทำบุญที่บุคคลในชุมชนมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนเป็นระเบียบแบบแผน และยังคงถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน

สัปฺปฺรุษฺประจํามัสยิด หมายถึง มุสลิมที่คณะกรรมการมัสยิดมีมติรับเข้าเป็นสัปฺปฺรุษฺประจํามัสยิด และมีชื่ออยู่ในทะเบียนสัปฺปฺรุษฺ โดยผู้นั้นเป็นสัปฺปฺรุษฺมากกว่าหนึ่งมัสยิดในเวลาเดียวกันไม่ได้

อะกีเกาะฮฺ หมายถึง สัตว์ที่เชือดพลีทานให้แก่ทารกในวันที่เจ็ดนับตั้งแต่วันแรกเกิดด้วยการเชือดสัตว์ใหญ่ เช่น อูฐ วัว หรือสัตว์เล็ก เช่น แพะ แกะ และนำเนื้อสัตว์ที่เชือดมาทำเป็นอาหารเลี้ยงหรือแจกจ่ายให้แก่ทั้งคนยากจนและมั่งมี รวมทั้งแก่หมอผดุงครรภ์

สุนนะฮฺ หมายถึง แนวทางการปฏิบัติของท่านเราะฮูล ﷺ ทั้งในด้านคำพูด การกระทำ การยอมรับ และคุณลักษณะต่าง ๆ ของท่าน

ฏะเวรีเกาะฮฺ หมายถึง กลุ่มผู้ที่ยึดครุเป็นหลักในการดำเนินชีวิต โดยการเชื่อฟังปฏิบัติตามครุโดยไม่คำนึงว่าครุนั้นจะสั่งใช้ในสิ่งที่ผิดต่อหลักการศาสนาหรือไม่ก็ตาม

ฮิรฺก หมายถึง การนำสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาเทียบเคียงหรือนำมาเคารพสักการะภักดีที่นอกเหนือจากพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ

กุรอฟัด หมายถึง บรรดาการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นความชั่วร้าย และความอธรรม จะนำมาซึ่งการตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ ﷻ

ฎอฆุด หมายถึง ทุกสิ่งที่ถูกเคารพภักดี อื่นจากอัลลอฮฺ ﷻ ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ ญิน ชัยฏอน และอื่น ๆ โดยพวกเขามีความพอใจหรือยินดีต่อการเคารพภักดีนั้น

ญายิลียะฮฺ หมายถึง บุคหนึ่งที่เต็มไปด้วยความชั่วร้าย ความอธรรมต่าง ๆ มากมาย ก่อนการที่มุฮัมมัดจะถูกแต่งตั้งให้เป็นเราะฮูล หรือก่อนอิสลาม